Jak dopadl brexit?

Hůř, než slibovali zastánci, méně katastrofálně, než varovali odpůrci: menší obchod a investice, získaná obchodní politika a Britové, kteří to většinou považují za chybu.

Brexit je jediný skutečný experiment s odchodem z Unie a jeho výsledky už nejsou věc názoru. Celkovou cenu v procentech HDP a její přepočet na Česko shrnují otázky Co by znamenal odchod Česka z EU? a Kolik by stálo vystoupení Česka z EU? Tady jde o to, co se skrývá pod jedním číslem: kdo přišel o co, kdo co získal a jak to dnes vidí sami Britové.

Obchod: méně firem na kontinentu

Nejpodrobnější měření zatím přinesl tým z London School of Economics. Obchodní dohoda s EU, platná od ledna 2021, snížila podle něj britský vývoz zboží v roce 2022 o 27 miliard liber, tedy o 6,4 %; vývoz do Unie klesl o 13 %. Tvar té ztráty je zajímavější než její výše. Zhruba 16 400 firem, 14 % všech, které předtím do EU vyvážely, tam přestalo vyvážet úplně. Nejmenší pětina vývozců ztratila 30 % evropských tržeb. Vývoz mimo EU se nezměnil ani nahoru, ani dolů.

Jinými slovy: velké firmy celní formuláře zaplatily a jedou dál. Malé, pro které byla objednávka z Lyonu stejně snadná jako z Leedsu, přestaly. Oficiální statistika to zakrývá, protože vývoz do EU v běžných cenách od roku 2019 mírně vzrostl, ze 175 na 182 miliard liber; po odečtení inflace je to pokles.

Investice: co chybí nejvíc

Firmy, které nevědí, za jakých podmínek budou za tři roky obchodovat, neinvestují. Britský institut NIESR odhadl podnikové investice v roce 2023 o 12 až 13 % nižší, než by byly bez brexitu, a odvozuje z toho ztrátu 2 až 3 % HDP v roce 2023 a 5 až 6 % do roku 2035. Investice jsou pomalá veličina: továrna, která nevznikla v roce 2019, chybí v produktivitě dalších dvacet let. Proto odhady celkové ceny brexitu s časem rostou, ne klesají.

Rybáři a Severní Irsko: dva sliby

Rybolov byl symbol kampaně a dopadl symbolicky. Dohoda převedla Britům do roku 2026 kvóty za zhruba 146 milionů liber ročně, asi čtvrtinu hodnoty úlovku evropských lodí v britských vodách. V květnu 2025 ale britská vláda v rámci nového sblížení s EU prodloužila evropským lodím plný přístup do britských vod až do června 2038. Rybářský svaz NFFO označil dohodu za velké zklamání a přístup do vod za nejlepší kartu, kterou Británie ještě měla.

Severní Irsko ukázalo, že hranici nelze zrušit, jen přesunout. Aby nevznikla celnice mezi Irskem a Severním Irskem, zůstává Severní Irsko pro zboží fakticky v jednotném trhu EU a kontroly probíhají mezi ním a zbytkem Británie. Windsorský rámec z roku 2023 je zjednodušil: zelený pruh pro zboží, které v Severním Irsku zůstane, a „brzda“, kterou může severoirský parlament zastavit nová evropská pravidla. Část britského území se tak řídí pravidly, o kterých Británie nehlasuje; přesně to, před čím varovali odpůrci norského modelu.

Lidé: konec volného pohybu

Volný pohyb osob skončil 1. ledna 2021 a Británie zavedla bodový systém s vlastními pravidly. Výsledek překvapil obě strany. Čistá migrace z EU je od roku 2022 záporná, Evropané odcházejí; celková čistá migrace ale vzrostla na rekordních 944 tisíc v roce do března 2023, protože Británie otevřela dveře pracovníkům a studentům ze zemí mimo Evropu. Teprve po zpřísnění klesla na 171 tisíc za rok 2025. Kontrola nad migrací je skutečná; nižší migrace z ní prvních pět let neplynula.

Sektory, které stály na evropských pracovnících, hledaly náhradu. Zemědělci sklízejí se sezónními vízy, letos 41 tisíc pro zahradnictví, a v roce 2022 jim podle svazu NFU zůstalo kvůli nedostatku lidí na polích ovoce a zelenina za 22 milionů liber.

Co Británie získala

Výčet by nebyl poctivý bez druhého sloupce. Británie má vlastní obchodní politiku a používá ji: v prosinci 2024 vstoupila do tichomořské dohody CPTPP, kterou vláda oceňuje na zhruba 2 miliardy liber ročně v dlouhém období, a od 15. července 2026 platí dohoda s Indií s odhadovaným přínosem 4,8 miliardy liber HDP. Pro měřítko: ztráta z brexitu se počítá v desítkách miliard ročně.

Přestala platit do rozpočtu EU, kam v letech 2016 až 2019 posílala čistých 9,2 miliardy liber ročně; nejdřív ale uhradila vyrovnání 30,9 miliardy za závazky z doby členství. A rozhoduje sama o migraci, regulacích i rybolovu, byť u všech tří zjistila, že rozhodovat vedle trhu s 450 miliony lidí znamená většinou rozhodovat stejně jako on.

Jak to vidí Britové

Deset let po referendu, v červnu 2026, považovalo podle YouGov odchod za chybu 57 % Britů a za správný krok 30 %. Za neúspěch brexit označilo 61 %, za úspěch 12 %. Návrat do Unie podporovalo 55 % proti 34 %; jakmile se ale do otázky přidá podmínka přijmout euro a vstoupit do Schengenu, podpora klesne na 35 % a převáží odpůrci. Britové tedy vědí, že odchod byl chyba, a zároveň nechtějí zaplatit cenu za návrat. To je nejpřesnější shrnutí, jak brexit dopadl: nikdo nevyhrál a cesta zpátky je dražší než cesta ven.

Vláda dosud návrat na jednotný trh i do celní unie vylučovala a jde cestou dílčích dohod. Od summitu v květnu 2025 se jedná o potravinách, emisních povolenkách a mobilitě mladých; do Erasmu+ se Británie vrací od roku 2027 jako platící přidružená země. Každá taková dohoda vrací kus toho, co členství dávalo automaticky, za nový příspěvek a bez hlasu o pravidlech.

Co z toho plyne pro Česko

Británie šla do experimentu s vlastní měnou, finančním centrem a ekonomikou, která vyváží za 31 % HDP. Česko vyváží za 67 % a jeho průmysl žije ze součástek, které překračují hranice několikrát denně. Britský výsledek je proto pro Česko spodní odhad, ne strašák. A britský paradox platí dvojnásob: země, která odešla, aby rozhodovala sama, dnes vyjednává o přístupu k pravidlům, která píšou jiní. Malá země uprostřed kontinentu má jedinou lepší možnost, a tou je zůstat u stolu, kde se píšou.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Co brexit udělal s britským obchodem?

Podle LSE snížila obchodní dohoda s EU britský vývoz zboží v roce 2022 o 27 miliard liber, 6,4 %; vývoz do EU klesl o 13 %. Zhruba 16 400 firem, 14 % dřívějších vývozců do Unie, tam přestalo vyvážet úplně, nejmenší firmy ztratily třetinu. Vývoz mimo EU se nezměnil.

Co Britové odchodem získali?

Vlastní obchodní politiku: v prosinci 2024 vstoupili do tichomořské dohody CPTPP, od července 2026 platí dohoda s Indií. Přestali platit do rozpočtu EU, kam před odchodem posílali čistých 9,2 miliardy liber ročně. A sami si píší pravidla pro migraci; čistá migrace přesto nejdřív vzrostla na rekord.

Jak se brexit dotkl rybářů a Severního Irska?

Rybáři dostali do roku 2026 o čtvrtinu vyšší kvóty, ale v květnu 2025 Londýn prodloužil přístup evropských lodí do britských vod až do roku 2038; rybářský svaz mluvil o zklamání. Severní Irsko zůstalo fakticky v jednotném trhu pro zboží a od roku 2023 se řídí Windsorským rámcem.

Jak brexit hodnotí sami Britové?

V červnu 2026, deset let po referendu, považovalo podle YouGov odchod za chybu 57 % Britů a za správný krok 30 %; za neúspěch ho označilo 61 %, za úspěch 12 %. Návrat do EU podporovalo 55 %, při podmínce eura a Schengenu jen 35 %.

Vrátí se Británie do EU?

V dohledné době ne. Vláda vyloučila návrat na jednotný trh i do celní unie a nejdřív by muselo proběhnout nové referendum. Místo toho s Bruselem od května 2025 vyjednává dílčí dohody: o rybolovu, potravinách, emisních povolenkách a mobilitě mladých; do Erasmu+ se vrací od roku 2027.

ZDROJE

- LSE CEP: Brexit reduced goods exports by £27bn (12/2024) – Sampson & Prayer: vývoz zboží −6,4 % v roce 2022, do EU −13,2 %, 16 400 firem (14 %) přestalo do EU vyvážet, nejmenší pětina firem −30 %
- NIESR: Business Investment, Productivity and Brexit (4/2025) – podnikové investice v roce 2023 o 12–13 % nižší; HDP −2 až −3 % v roce 2023, −5 až −6 % do roku 2035
- Department for Business and Trade: Trade and investment core statistics book (10/2026) – vývoz zboží do EU 174,8 mld. liber (2019) a 181,9 mld. (2025) v běžných cenách
- Defra: Analysis of fishing quota shares in the EU–UK TCA (2021) – převod kvót za ~146 mil. liber, asi 25 % hodnoty úlovku EU v britských vodách, do roku 2026
- gov.uk: UK–EU Summit – Common Understanding (5/2025) – plný vzájemný přístup do vod do 30. 6. 2038; dohoda o potravinách (SPS), propojení emisních povolenek, mobilita mladých; NFFO: Comment on 19th May UK–EU reset summit (5/2025)
- ONS: Long-term international migration, provisional: year ending December 2025 (5/2026) – čistá migrace 171 000 v roce 2025; vrchol 944 000 v roce do března 2023; čistá migrace z EU záporná od roku 2022
- NFU: Seasonal worker scheme – latest information (5/2026) – 41 000 sezónních víz pro zahradnictví v roce 2026; v roce 2022 kvůli nedostatku pracovníků zmařeno ovoce a zelenina za 22 mil. liber
- gov.uk: The Windsor Framework (2/2023) – zelený pruh pro zboží z Británie do Severního Irska, „stormontská brzda“
- YouGov: What do Britons think of Brexit, 10 years since the referendum? (6/2026) – správně 30 % / chyba 57 %; neúspěch 61 % / úspěch 12 %; návrat 55 % pro / 34 % proti; s eurem a Schengenem 35 % / 43 %; 2 114 respondentů, 2.–3. 6. 2026
- gov.uk: £2 billion boost to growth as UK joins major trade group (12/2024) – vstup do CPTPP 15. 12. 2024, dlouhodobě ~2 mld. liber ročně; gov.uk: UK–India FTA enters into force on July 15th (6/2026) – odhad +4,8 mld. liber HDP
- House of Commons Library: The UK's contribution to the EU budget, CBP-7886 – čistý příspěvek v průměru 9,2 mld. liber ročně 2016–2019; HM Treasury: European Union Finances Statement 2025 (3/2026) – finanční vyrovnání celkem 30,9 mld. liber
- gov.uk: UK–EU deal unlocks Erasmus+ (12/2025) – návrat do Erasmu+ od roku 2027; Senedd Research: UK–EU youth experience scheme (8/2026) – jednání o mobilitě mladých k říjnu 2026 neuzavřena